

Ladislav Fuks: Mí černovlasí bratři (úryvek)

Katzovy cypřiše a hvězdy

Opřel se zády o mřížovanou část skříně, nad hlavou měl masku s pevně semknutými rty a rozštěpenou bradou, a opět zvažněl. Vydechoval modrý kouř a zasmušile hleděl na skleničky a k oknům. Byl jsem si jist, že se něčím trápí.

„Milý myšáku,“ řekl posléze temně, namáhavě, jako by otvíral tlustou účetní knihu nebo těžké mříže, „nám je dnes šestnáct pryč a to je prý málo. Ale Kchony se nedožil ani třinácti, Arnstein je někde v Ostravě a má sestra Ester...“

Až budu tak starý jako ona, bude dávno mír.

Ale tady žít nebudu,“ řekl náhle, jako by se vzepřel tichu, a odraziv se od skříně, šel ke stolku a začal otvírat láhev.

„Protože se tady stalo tolik špatných věcí, abych ti to vysvětlil.“

„Ale za to nemůžem, že je válka,“ řekl jsem neklidně, vzpomínky z parku se nečekaně pohnuly, „copak to tady nemáš rád?“

„Mám, vždyť jsem se tu narodil. Ale chci svůj život trávit v zemi, kde budu mít pokoj a klid,“ řekl neklidně a otevřel láhev. „Bez klidu a pokoje se na světě nedá ani správně žít, ani kloudně pracovat, je mi šestnáct, ale tak to cítím. Život chci strávit v zemi, kde mi nic nebude připomínat tuhle okupaci...“

„Tuhle okupaci,“ opakoval jsem strnule, „chceš po válce odjet...“ Vzpomínky z parku, nebylo pochyb, se blížily ke konci, byl jsem velmi znepokojen. „Když jsme šli v parku a po ulici,“ řekl jsem, jako bych se bránil, „byl jsi spokojený...“

„Abys tomu rozuměl,“ řekl neklidně a otíral láhev čistým kapesníkem, „chci odsud jet proto, že bych tu nemohl chodit, aniž bych si připomínal i v nejhlubším míru Kchonyho, Arnsteina, Ester, naše známé rodiny a to, co nás Čeká... A také toho psychopata ze školy, který neuměl nic jiného než nás pořád jenom podezírat a špehovat a hrozit kriminálem. Nic zlého jsem nikomu neprovedl, tak proč mám být pořád jak pod kuratelou, copak to je nějaký štěstí? Kdybych tu pracoval, najednou bych si na to vzpomněl, a byl by konec. Pro mě je tu všechno poznamenaný na každém kroku a já bych o to zakopával jako o kameny. Víš, to ty možná nikdy nepochopíš...“ A pak vydechl kouř a s pohledem na sklínky řekl:

„Chci odjet po válce do naší země. Nebyla naše dva tisíce let, ač jsme ji obývali, a dodnes je tam anglická mandátární správa. Ale je tam židovské podzemní hnutí Hagana a pracuje na jejím osvobození. Mám právo tam jet a dát se k nim. Je to má židovská povinnost a bránit mi v tom může leda padouch. Máme žel jedny takový známý.“ A řekl: „Budu žít v Palestině a tím to hasne!“

Jeho hlas byl náhle pevný, rozhodný a já jsem poznal, že není na světě moci, která by ho od toho odvrátila, že předposlední slovo z parku před třemi léty bylo vyřčeno...

Sedl si do křesla a hleděli jsme na sebe obláčky modrého kouře z cigaret, který se štěpil, rozděloval a rozplýval ve vzduchu do ztracena. Ale proč chce do Palestiny, proč, vířilo mi hlavou, i proto, aby mu nic nepřipomínalo dnešek! Aby zapomněl! Dal jsem hlavu do dlaní a bylo mi málem do pláče. Cítil jsem, že se na mě dívá, dlouze a zpytavě, úmyslně mlčí. Že snad mlčí i proto, že neví, jak dál. Zdvihl jsem oči pomalu a těžce a tu náhle zakroutil hlavou a usmál se: „Ne! Ty ses nezměnil. Já jsem věděl dobře, že ne. Já jsem to věděl!“ A pak řekl:

„Tak co, vzpomínáš na naši smlouvu z parku před třemi roky?“

„Tak vidíš, že jsem se nesplet,“ řekl, „nikdy jsem se v tobě nesplet, nikdy! Ale právě tohle je ve hvězdách,“ opět zneklidněl a zvážněl, „možná, že moc brzy ztroskotám, možná, že už zítra...“ a mně se zdálo, jako by propukl všechn jeho neklid, který v něm dosud byl, a vyjeveně jsem na něho pohlédl.

„Jak to, že ztroskotám?“ opakoval. „Copak nechápeš? Mohl bys se mnou do Palestiny, mohl bys samozřejmě. Já bych byl hrozně rád. Ukázal bych ti tam různý hezký města a kraje a moře. Jak bych byl rád, kdybys jel! Cestu bych platil,“ na zlomek vteřiny se mu rozjasnily oči, „po válce. Ale to je právě ve hvězdách...“

„Nerozumím,“ chvěl se mi hlas, „nerozumím, včdyť já bych nechtěl, abys cestu platil, já bych si ty peníze ušetřil, taky bych rád jel, přece bych...“

„Nerozumíš,“ řekl téměř soucitně, „nerozumíš, o to vůbec nejde...“ Hleděl na skleničky, sklepl popel z cigarety, pak nejistě sáhl na láhev. „Na světě,“ řekl nalévaje víno, „není jen cesta do Palestiny, je moc cest i jiných a člověk z nich může volit. Jestli volil pravou, neví předem. Asi to pozná, až když se octne na konci. Jestli se zmýlil, je už pozdě. Já bych nechtěl, aby ses zmýlil, a ještě kvůli mně. Aby sis dělal násilí a jel se mnou, abys předstíral... Počkej,“ řekl rychle a sevrhel láhev, „to je to, žes moc slušnej...“ A vzrušeně řekl: „Abys předstíral, že máš ke mně dobrý vztah a chtěls jet se mnou, když by ve skutečnosti dobrý vztah už dávno nebyl, ale právě naopak...“

„Katzi,“ vykřikl jsem, „Katzi, ty ses zbláznil. Ale já už vím, že je to má vina,“ zvolal jsem hlasitě a prudce, „já už to chápu. Já jsem nešťastný, protože nikomu nedokážu říct dobrý slovo. Protože si nikdy netroufám říct, co cítím. Ale to se musí vysvětlit! Provždy! Dřív odsud nepůjdu! Kchonymu jsem nebyl schopen říct kloudný slovo, Arnsteina jsem nechal jít skoro jak psa, Ester, ne... Už mlčet nebudu. Už ne...“

„Tak ty myslíš,“ přerušil mně, „že mi zachováš přízeň?“ Náhle jsem se neuvěřitelně uklidnil. Náhle jsem se narovnal, s úsměvem odklepl popel, pohlédl na něho, všechn můj dnešní smutek se tím pohledem zjevil, ale i radost, kterou musil vidět, poznat. Měl o mně pochybnost! Pochyboval o mně! Zcela mi nevěřil. Snad mi věřil jen strašně málo. Strhl mě nevýslovně dobrý, hezký pocit, v němž zčistajasna zavířilo i vědomí nečekané převahy, byl to pocit nevýslovně dobrý a hezký, vyzývavě jsem na něho hleděl, mlčel...

„Dobře,“ řekl, uhasil cigaretu a já si všiml, že se mu chvěje ruka, „dobře! Tak já ti něco ukážu. Ukážu a pochopíš. Budeš asi první, kdo to spatří.“ Vstal, přistoupil ke skříni, připomínající starodávnou bránu s mříží, a otevřel ji. Spatřil jsem temný prostor, jímž prosvěcovalo šero. Skříň stála proti oknům a prosvícení mohlo být odtamtud. Odněkud z hloubky vyňal kabáty, myslil jsem, že mi chce ukázat nové šaty.

„Zítra je devatenáctého září 1941. Od toho dne nařízením pana říšského ministra vnitra nosíme na kabátech tyto hvězdy.“

A ukázal jeden kabát a já jsem spatřil na jeho prsou žlutou šesticípou hvězdu a černým nápisem „JUDE“.

(Fuks, Ladislav: Mí černovlasí bratři. Československý spisovatel, Praha 1964, s. 92–96)